

RĪGĀ

2020. gada 26. martā
Nr. 1-23/46_e
Uz 13.02.2020. Nr.1-38/355

Iekšlietu ministrijai
paziņošanai e-adresē

**Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrijai**
paziņošanai e-adresē

Informācijai:
Finanšu ministrijai
paziņošanai e-adresē

Valsts reģionālās attīstības aģentūrai
paziņošanai e-adresē

Datu valsts inspekcijai
paziņošanai e-adresē

Latvijas Bankai
paziņošanai e-adresē

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
paziņošanai e-adresē

Finanšu izlūkošanas dienestam
paziņošanai e-adresē

Par sadarbību ar Pilsonības un migrācijas
lietu pārvaldi informācijas apmaiņā cīņai
ar finanšu noziegumiem

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) pateicas Iekšlietu ministrijai par līdz šim pausto atbalstu Asociācijas piedāvātajam ierosinājumam ieviest pilotprojektu "Zini savu klientu", kā arī iekšlietu ministram par veltīto laiku tiekoties ar Asociācijas pārstāvjiem 2020. gada 19. februārī. Vienlaikus, **Asociācija uzskata pastāvošo sadarbību ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi (turpmāk – PMLP) attiecībā uz informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra par neapmierinošu** un lūdz atbildīgās iestādes izvērtēt un pārskatīt pašreizējās pieejas lietderību un atbilstību mērķiem, aicinot iestādi praksi pārskatīt. Ja nepieciešams aicinām veikt grozījumus arī saistītajos normatīvajos aktos.

Iedzīvotāju reģistru - kā vienotu valsts iedzīvotāju uzskaites sistēmu, izmanto virkne kā publisko, tā privāto personu, arī kredītiestādes, valstiski nozīmīgu procesu nodrošināšanai. Viens no būtiskākajiem uzdevumiem valsts un sabiedrības drošības nodrošināšanai, kam kredītiestādēm nepieciešama Iedzīvotāju reģistra informācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana, kas nav iespējama bez atbilstošas personu identificējošās informācijas pārbaudes. Savu pakalpojumu sniegšanas ietvaros, kredītiestādēm ir noteikti pienākumi veikt kā atbilstošu klientu identifikāciju, tā nodrošināt

klientu informācijas aktualitāti un regulāru pārbaudi. Saprotams, ka šo pienākumu atbilstoši izpildei nepieciešama informācija no Iedzīvotāju reģistra. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas novēršanas likumā (turpmāk – NILLTPFNL) jau no tā spēkā stāšanās brīža - 2008. gada 13. augustā kredītiestādēm NILLTPFNL noteikto pienākumu izpildei ir tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt informāciju no Iedzīvotāju reģistra. Lai gan minētā tiesība normatīvajos aktos ir noteikta, Asociācija saskata būtiskas nepilnības tās praktiskajā nodrošināšanā.

Asociācija jau iepriekš norādījusi uz problēmām ar kurām nozare saskārusies pilotprojekta "Zini savu klientu" ietvaros. Tikai deviņus mēnešus pēc attiecīgo pasākumu noteicošās normas (NILLTPFNL 41. panta otrās daļas 7. punkts un ceturtā daļa šobrīd spēkā esošajās redakcijās) spēkā stāšanās ir izdevies noslēgt līgumu ar PMLP par attiecīgās informācijas no Iedzīvotāju reģistra izsniegšanu. Vēl joprojām konkrēti nav zināms, kad informācija faktiski būs pieejama. Ievērojot minēto, **Asociācija aicina Iekšlietu ministriju nodrošināt, ka PMLP nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus pilotprojekta "Zini savu klientu" īstenošanai.** Lai NILLTPFNL 41. pantā minētie subjekti varētu iespējami ātrāk saņemt tiem nepieciešamo informāciju.

Vienlaikus, līdzās problēmām pilotprojekta "Zini savu klientu" ietvaros Asociācija saskata nepieciešamību vērst uzmanību arī uz konceptuāliem trūkumiem informācijas no Iedzīvotāju reģistra saņemšanā.

Kopumā PMLP šobrīd piedāvā vairākus servisos informācijas no Iedzīvotāju reģistra iegūšanai – daļu maksas un daļu bezmaksas. Turklāt, maksas servisos apmaksas iespējas ir tikai maksājot par katras personas informāciju atsevišķi, nevis, piemēram, maksājot mēneša abonēšanas maksu, ja informācija jāsaņem par lielu skaitu personu un regulāri. Tas padara šo servisu administrēšanu kredītiestādēm sarežģītu un izdevumu ziņā ilgtermiņā neprognozējamu. Tāpat norādāms, ka informācijas apjoms par personām minētajos servisos savstarpēji var pārklāties, proti, vienas un tās pašas informācijas vienības var būt iespējams iegūt kā par maksu, tā bezmaksas atkarībā no mērķa, kādam tās nepieciešamas. Neiebilstot tam, ka tiesības kredītiestādēm saņemt informāciju bezmaksas ir tikai normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos, saskatām apgrūtinošu un nelogisku pieeju tajā kā informācijas izsniegšana tiek nodrošināta. Tajā ir nepietiekama izpratne par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasībām – proti, ka tas kredītiestādē ir nepārtraukts process visas sadarbības ar klientu gaitā, ne to, ka kredītiestāde visu procesu ietvaros informāciju par klientu apstrādā vienoti, proti, kā viena klienta informāciju, vienā informācijas sistēmā, tikai nodrošinot tās ietvaros atbilstošas piekļuves, pieejamību informācijai.

Šobrīd visos gadījumos, neatkarīgi no tā vai informācija no Iedzīvotāju reģistra tiek saņemta par maksu vai bez maksas, pieprasot informāciju par citu fizisko personu ir jāiesniedz pamatojums informācijas saņemšanai. Vienlaikus izvērtēšana un papildus pieprasītā informācija atkarībā no tā, vai informācija tiek sniegta par maksu vai bezmaksas ievērojami atšķiras – stingrākas prasības izvirzot, ja informācija tiek saņemta bezmaksas. Piemēram, saņemot bezmaksas informāciju, tiek pieprasīta informācija par to kā tieši kredītiestāde nodrošinās, ka saņemto informāciju no Iedzīvotāju reģistra izmantos tikai tā kredītiestādes struktūrvienība, kas darbojas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Šādas prasības izvirzīšana nereti ir nelogiska, jo vismaz gadījumā, kurā Iedzīvotāju reģistra informācija tiek saņemta sākotnējai klienta identitātes pārbaudei, to tālākajā sadarbībā ar klientu izmantos arī citās kredītiestādes struktūrvienības, kas attiecīgo klientu apkalpos. Klienta atbilstoša identifikācija ir pamatā sadarbības ar klientu uzsākšanai un saprotams, ka informācija, kas iegūta sākotnējās identifikācijas procesā tiek izmantota arī turpmāk. Tāpat prasību atbilstoši izpildei kredītiestādei nepieciešama aktuālā informācija par personu, lai nodrošinātu pārbaudi iespējamību citās sistēmās. Aktualizējot informāciju tā aktualizējas par konkrēto klientu un turpmāk būs pieejama arī citu kredītiestādes veikto darbību ietvaros.

Vēršam uzmanību, ka kredītiestādes ir ieguldījušas būtiskus resursus gan noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasību, gan personu datu

aizsardzības prasību izpildei. Kredītiestāžu nozare bija pirmā, kas noteica, publicēja un arī praksē ieviesa nozares personu datu aizsardzības vadlīnijas. Ikdienā ievērotie standarti ir vieni no augstākajiem, tie tiek regulāri auditēti un to atbilstībai tiek sekots līdzī arī pārrobežu mērogā. Tāpat norādāms, ka saskaņā ar NILLTPFNL 5.¹panta ceturto daļu kredītiestādes, izmantojot Latvijas Republikas informācijas sistēmas saskaņā ar NILLTPFNL, ir atbildīgas par to izmantošanu tikai šajā likumā noteikto pienākumu izpildei. Līdz ar to, Asociācijas ieskatā PMLP pirms katras informācijas sniegšanas no Iedzīvotāju reģistra, nebūtu jāveic izvērtējums kredītiestāžu iekšējai kārtībai personu datu aizsardzībā. Jāreaģē ir pēc būtības nepamatotu sākotnējo pieprasījumu gadījumā vai iespējamu pārkāpumu gadījumā pēc tam, kad informācija jau ir sniegta.

Papildus nav novērojama PMLP atbalstoša pieeja informācijas izsniegšanai izmantot Valsts reģionālās attīstības aģentūras pārziņā esošo valsts informācijas sistēmu savietotāju (turpmāk – VISS). Kā noteikts Valsts informācijas sistēmu likumā, VISS mērķis citastarp ir nodrošināt informācijas apriti starp valsts informācijas sistēmām un citām informācijas sistēmām, kuras veido un uztur privātpersonas. VISS izveidošanā un uzturēšanā no valsts puses jau tikuši ieguldīti līdzekļi, lai būtu iespējams ērti apmainīties ar informāciju. Asociācijas ieskatā PMLP līdzīgi kā citām valsts iestādēm VISS būtu izmantojams kā primārā datu apmaiņas platforma, neparedzot iestādēm, kas nodod datus, veidot individualizētus datu atlases risinājumus katram gadījumam, kad dati jāsaņem. Šāda pieeja vērtējama kā samērīgāka un no resursu patēriņa viedokļa efektīvāka, jo katra iestāde ieguldījumus veic savu funkciju īstenošanai, nevis katra individuāla datu lietotāja vajadzībām. Vēršam uzmanību, ka arī Valsts kontrole 2017. gada 9. jūnija revīzijas ziņojumā Nr. 2.4.1-12/2016 "Vai valsts pārvalde efektīvi rīkojas ar uzkrāto informāciju?" analizējusi šos aspektus, tostarp secinot, ka VISS ilgtermiņā var sniegt vairākas priekšrocības – vienotu uzraudzības vidi, standartizētu organizatorisko pusi un iespēju izmaiņas veikt vienuviet. Saskaņā, ka būtu lietderīgi izvērtēt un panākt saprātīgu risinājumu attiecībā uz Iedzīvotāju reģistra informācijas izsniegšanu primāri izmantojot VISS iespējas. Īpaši būtiski to paveikt līdz ar Fizisko personu reģistra ieviešanu.

Ievērojot iepriekš minēto, Asociācijas ieskatā pašreizējā procedūra informācijas no Iedzīvotāju reģistra iegūšanai ir neadekvāti ilga, smagnēja un kā kredītiestādes, tā to klientus apgrūtinoša. Mērķis informācijas iegūšanai no Iedzīvotāju reģistra – droša, ātra, ja iespējams arī neklātienē klienta identifikācija, identificējošo datu pārbaude un aktualizācija, lai nodrošinātu nepieciešamo klienta riska faktoru izvērtēšanu, neapgrūtinot klientu, praksē netiek sasniegts. Kredītiestādēm nereti nav iespējas nodrošināt klientu datubāzes aktualitāti un līdz ar to arī atbilstošas pārbaudes, jo atsevišķu servisu ietvaros informācija tiek piedāvāta par katru klientu atsevišķi. Līdz ar to, lai atbilstoši izpildītu normatīvo aktu prasības saprātīgā termiņā, kredītiestādes ir spiestas jebkurā gadījumā nepieciešamo informāciju no Iedzīvotāju reģistra saņemt maksājot vai pieprasot klienta ierašanos klātienē. **Asociācija aicina izvērtēt pašreizējās pieejas saņemto informācijas pieprasījumu apstrādē pamatotību un lietderību, kā arī kopumā pārskatīt informācijas no Iedzīvotāju reģistra saņemšanas pieeju, veidojot to kā lietotājiem draudzīgāku, tā atbildīgāku no valsts resursu pārvaldības viedokļa.** Asociācija ir atvērta sadarbībai un ir gatava sniegt nepieciešamo papildus informāciju mērķa sasniegšanai.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Sagatavoja:
Laima Letiņa, laima.letina@financelatvia.eu